

AGS
2026

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI AKADEMİ GİRİŞ SINAVI

MEB • AGS

KONU ANLATIMLI

TÜRKİYE
COĞRAFYASI

VIDEO DERS
HEDİYELİ



Video derslere ve kitabın
baskı tarihinden sonraki
güncellemelere erişebilmek
için QR kodu okutunuz.



PEGEM AKADEMİ



MEB - AGS COĞRAFYA KONU ANLATIMLI

KOMİSYON

ISBN 978-625-6652-07-1

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: 2025, Ankara

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara

Yayınevi: 0312 430 67 50 / Dağıtım: 0312 434 54 24 / WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net / E-ileti: yayinevi@pegem.net

Proje-Yayın: Pegem
Dizgi-Grafik Tasarım: Arzu Orhan Kaya
Kapak Tasarımı: Pegem

Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

TÜM KİTAPLAR YANINDA; CEPTE, TABLETTE VE MASANDA

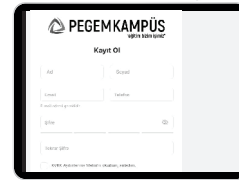


Detaylı anlatım için
QR kodu okutunuz.

Pegem Kampüs web sitesi üzerinden aktivasyon kodunuzu aktif edebilmek ve içeriklere erişebilmek için aşağıdaki adımları takip ediniz:

1. Adım
Üyelik

Mevcut tarayıcınızın adres çubuğuna **arti.pegemkampus.com** yazarak web sitemiz üzerinden üyeliğinizi gerçekleştirebilirsiniz.

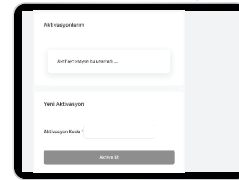


2. Adım
Aktivasyon

Üyelik bilgileriniz ile giriş yaptıktan sonra sol menüde yer alan **"Aktivasyonlarım"** sekmesine girerek kodunuzu aktif edebilirsiniz.



Yırtmayınız
Kazıyınız



3. Adım
Ürünlerim

"Hibrit Kitap" sekmesinden kitabınızın konu anlatımına ve video derslere, **"Ölçme İstasyonu"** sekmesinden konu sonu testlerine erişim sağlayabilirsiniz.



Aktivasyon kodu kitabınızın ilk sayfasında yer almaktadır.
Aktivasyon kodu ile aktif ettiğiniz hibrit kitaba erişim 31.08.2026 tarihine kadar geçerlidir.



Pegem Kampüs İletişim Hattı
0312 418 51 55

Değerli okuyucularımız,

Milli Eğitim Bakanlığı Akademi Giriş Sınavı (MEB-AGS), geleceğin öğretmenlerinin belirlenmesinde son aşamadır ve öğrenim hayatınız boyunca verdiğiniz emeğin sonucu meslek hayatınıza adım atmanızla nihai başarıya dönüşecektir.

Bu süreçteki emek ve çabanız, programlı bir çalışma ile sizi hedefinize doğru yönltecek ve öne geçirecektir. Böylesi bir süreçte programlı bir çalışmaya kaynaklık edecek olan, deneyimli bir yazar ekibi tarafından özenle oluşturulmuş, geniş kapsamlı yayınlar olacaktır.

Pegem Akademi yazar ekibinin öncelikli amacı, tam da bu kaynağı sizlere sunmak olmuş ve sonucunda sizleri başarıda öne taşıyacak bu kapsamlı konu anlatımlı kitap ortaya çıkmıştır.

Sınavda başarılı olabilmek için müfredatta mevcut olan konularda yeterli bilgi düzeyine sahip olmak ve yeterince örnek soru ile bu bilgiyi pekiştirmek gerekmektedir. Bu kitabın temel amacı, adayın sınav kapsamındaki her konuya hâkimiyetini sağlamak ve böylece karşılaşacağı soru tiplerini rahatlıkla çözebilecek seviyeye gelmesini mümkün kılmaktır.

Kitaba ilişkin sorularınızı yayinevi@pegem.net adresine e-posta yoluyla ya da 0538 594 92 40 numarasına WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır. Sorunuz en kısa sürede yayın ekibimiz tarafından cevaplandırılacaktır.

Kitabın, Millî Eğitim Bakanlığında görev almak isteyen tüm öğretmen adaylarımızın başarılarına katkı sağlaması dileğiyle...

PEGEM Akademi

Kitabın içeriği, MEB'in yapacağı program değişikliği veya buna bağlı olarak ÖSYM'nin sınav içeriğinde yapacağı değişiklik durumunda, kitabın dijital hâlinde (aktivasyon geçerlilik süresince) güncellenerek siz değerli adaylara sunulur.



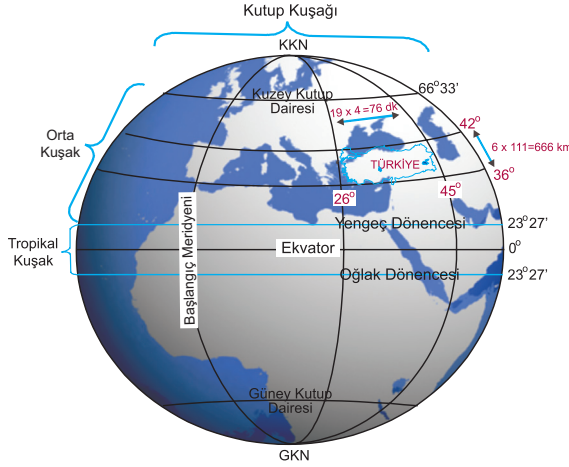
İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE COĞRAFYASI

Türkiye'nin Coğrafi Konumu	1
Test	8
Türkiye'nin Yer Şekilleri.....	10
Test	33
Türkiye'nin İklimi ve Bitki Örtüsü.....	35
Test	42
Türkiye'de Nüfus ve Yerleşme	44
Test	61
Türkiye'de Tarım, Hayvancılık ve Ormancılık.....	63
Test	75
Türkiye'de Madenler, Enerji Kaynakları ve Sanayi	77
Test	88
Türkiye'de Ulaşım, Ticaret ve Turizm.....	90
Test	100
Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Projeleri.....	103
Karma Test.....	105

TÜRKİYE'NİN COĞRAFI KONUMU

Türkiye'nin Matematik (Mutlak) Konumu ve Sonuçları



Türkiye yukarıdaki şekildeki gibi 36° - 42° kuzey enlemleri, 26° - 45° doğu boylamları arasında yer alır.

Türkiye'nin en kuzey uç noktası **Sinop** ilinde bulunan 42°06' enlemindeki **İnceburun**, en güney uç noktası **Hatay** ilinin Yayladağı ilçesine bağlı 35°51' enlemindeki **Topraktutan** köyüdür (eski adı Beysun köyü). Türkiye'nin en batı uç noktası 25°40' boylamındaki **Çanakkale** iline bağlı Gökçeada'daki **Baba** (eski adı Avlaka) Burnu, en doğu uç noktası **İğdır** ili sınırlarındaki 44°48' boylamındaki **Dilucu**'dur.

A. Türkiye Kuzey Yarım Küre'de yani Ekvator'un kuzeyindedir, buna bağlı olarak;

- Kuzeyden esen rüzgârlar soğuk, güneyden esen rüzgârlar sıcaktır.
- Haziran, temmuz, ağustos en sıcak aylardır.
- Aralık, ocak, şubat en soğuk aylardır.
- En uzun gündüz 21 Haziran'da yaşanır. Güneş ışınları yıl içinde gelebileceği en büyük açıyla gelir ve gölgeler en kısa konumdadır. 21 Aralık'ta ise bu özelliklerin tam tersi görülür.
- Güneş ışınları yıl boyunca güneyden gelir ve gölgeler yıl boyunca kuzeyi gösterir. (Bakı)

B. Türkiye Orta Kuşak'tadır, buna bağlı olarak;

- Yıl içinde dört mevsim belirgin olarak yaşanır.
- Cephe yağışları görülür.
- Batı rüzgârları etkilidir.
- Akdeniz iklim kuşağı içerisinde yer alır.
- Buzul şekilleri yaygın değildir.

C. Türkiye'de ENLEME bağlı olarak güneyden kuzeye (Akdeniz'den Karadeniz'e) doğru Ekvator'dan uzaklaştıkça için,

- Güneş ışınlarının yere düşme açısı azalır.
- Sıcaklık azalır.
- Gölge boyu uzar.
- Denizlerin tuzluluk oranı azalır.
- Çizgisel hız azalır.
- Meridyenler arasındaki mesafe azalır.
- Gece - gündüz arasındaki zaman farkı artar.

D. Türkiye'nin doğusu ile batısı arasında 19 boylam farkı vardır. Buna bağlı olarak en doğu ile en batı arasında $19 \times 4 = 76$ dk, yani 1 saat 16 dk zaman farkı yaşanır.

E. Türkiye'nin II. ve III. saat diliminde toprağı bulunur.

Bu duruma bağlı olarak III. saat diliminin ortasından geçen 45° doğu boylamı yıl boyunca ulusal saat olarak kullanılır.

Türkiye'nin Özel (Göreceli) Konumu ve Sonuçları



Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili, yer şekilleri çeşitli olan; boğazlara, petrol bölgelerine ve önemli yollara yakın bir ülkedir. **Buna bağlı olarak;**

- Aynı anda farklı mevsim özellikleri görülür.
- Kısa mesafelerde iklim ve bitki örtüsü değişiklikleri yaşanır.
- Önemli petrol bölgelerine yakındır. Bu da enerji taşımacılığında (boru hattı) Türkiye'nin önemini artırmıştır. Bakü - Tiflis - Ceyhan Boru Hattı gibi çok önemli bir proje gerçekleştirilmiştir.
- Doğu ve batı ülkelerini birbirine bağlaması ve boğazlara sahip olması transit taşımacılığı geliştirmiştir.
- Dağlar doğu - batı uzanıslıdır. Doğuya doğru yükselti artar. Bu da kıyı ile iç kesimler arasında doğru doğru gidildikçe iklim, bitki örtüsü ve tarım ürünlerini değiştirir.
- Maden çeşitliliği bakımından zengindir.
- Ortalama yükselti fazladır. Bu da iklim, bitki örtüsü ve tarım ürünlerini etkilemiştir.
- Doğu ve Batı kültürlerinin karşılaşma alanıdır.

Türkiye'de aynı anda farklı mevsim özelliklerinin yaşanması özel (göreceli) konum, yıl içinde farklı mevsim özellikleri yaşanması matematik (mutlak) konumla ilgilidir.

Uyarı !



Türkiye'de yer şekilleri, yükselti ve karasallığa (özel konuma) bağlı olarak aynı anda farklı mevsim özellikleri görülür.

Türkiye'de 8 Nisan günü **aynı anda** İstanbul, Kars ve Alanya'da farklı mevsim özellikleri görülmüştür. İstanbul'da sisli, Kars'ta soğuk ve kar yağışlı, Alanya'da ise açık güneşli hava yaşanmıştır.

21 Haziran (Yaz Gün Dönümü)



21 Haziran

Türkiye'de

- Yıl içindeki en uzun gündüz, en kısa gece süresi yaşanır.
- Yıl içinde Güneş ışınları gelebileceği en büyük açıyla gelir.
- Yıl içindeki en kısa gölge boyu oluşur.
- Kuzeye doğru gündüz süresi artıp gece süresi azalır.
- Bu tarihten sonra gündüz süresi kısaltmaya, gece süresi uzamaya başlar.

21 Aralık (Kış Gün Dönümü)

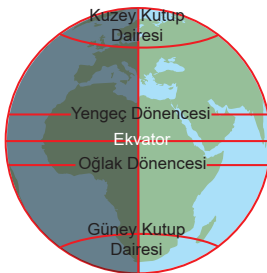


21 Aralık

Türkiye'de

- Yıl içindeki en uzun gece, en kısa gündüz yaşanır.
- Yıl içinde Güneş ışınları gelebileceği en küçük açıyla gelir.
- Yıl içindeki en uzun gölge boyu oluşur.
- Kuzeye doğru gündüz süresi azalıp gece süresi artar.
- Bu tarihten sonra gündüz süresi uzamaya, gece süresi kısaltmaya başlar.

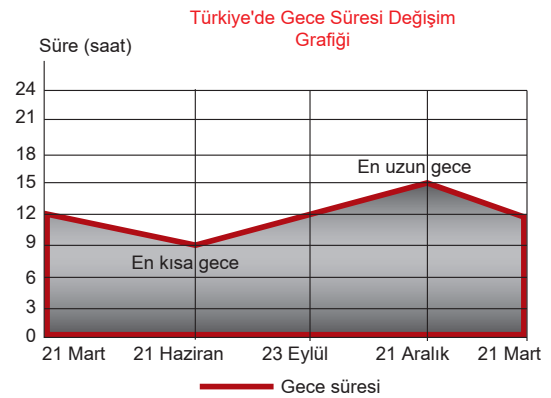
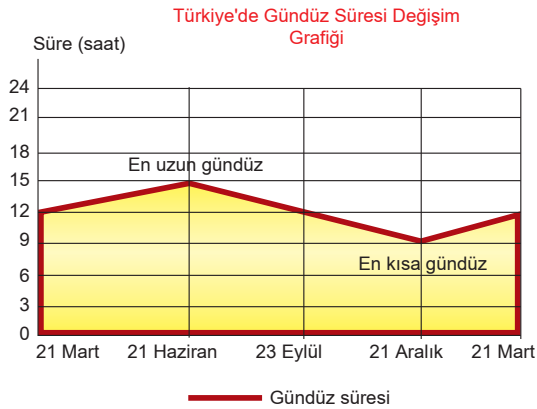
21 Mart - 23 Eylül (Ekinoks)

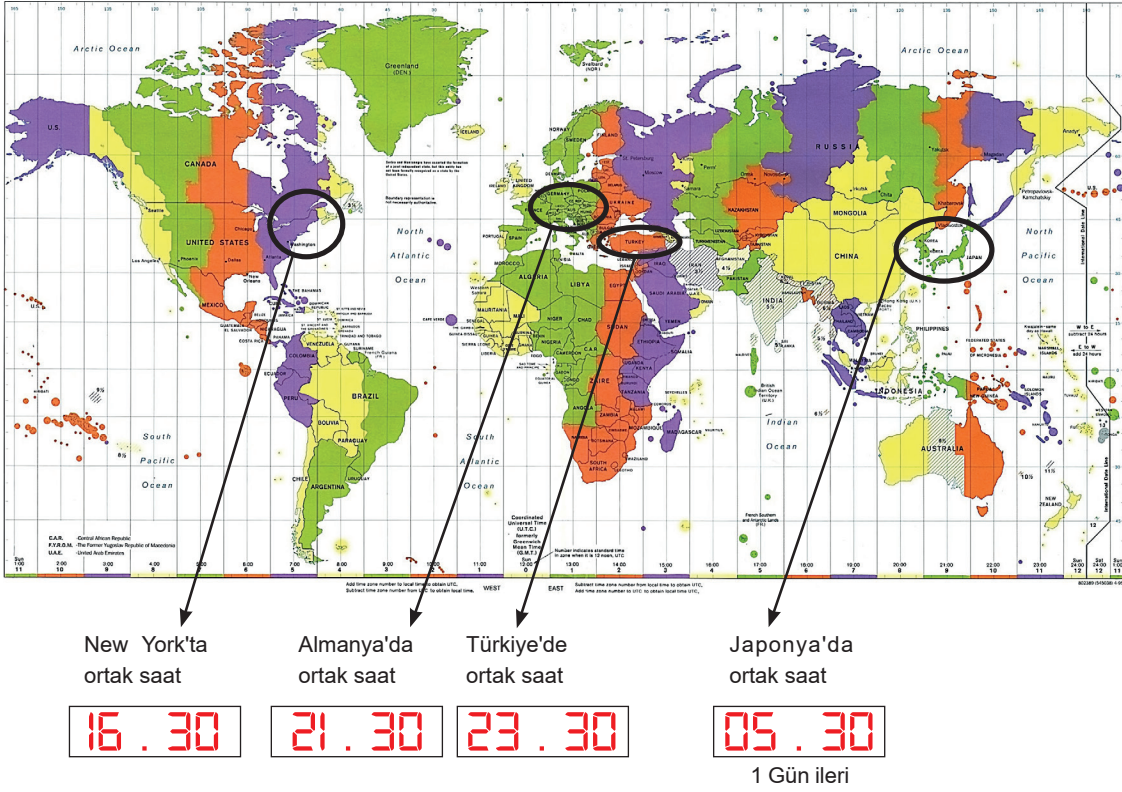


21 Mart - 23 Eylül

Türkiye'de

- Bütün merkezlerde gece - gündüz süresi eşittir.
- Aynı boylam üzerinde güneş aynı anda doğar, aynı anda batar.
- 21 Mart'tan sonra gündüz süresi gece süresinden, 23 Eylül'den sonra gece süresi gündüz süresinden uzun olmaya başlar.





Bir ülke içinde meydana gelecek saat karışıklıklarını önlemek amacıyla o ülke sınırları içinden geçen bir meridyenin yerel saati alınarak bütün ülkede ortak olarak kullanılmasına **Ulusal Saat (Ortak Saat)** denir.

Ülkemiz doğu - batı doğrultusunda geniş alan kaplamadığı için tek ortak saat kullanılır. Ülkemizde 2016 yılına kadar, kışın döneminde **ekimin** son haftasından **martın** son haftasına kadar 30° Doğu meridyeninin (İzmit'in) yerel saati ortak saat olarak kullanılırdı, Güneş ışınlarından daha fazla yararlanmak ve elektrik enerjisinden tasarruf sağlamak için ülkemizde yaz mevsiminde yani **martın** son haftasından **ekimin** son haftasına kadar 45° doğu meridyeninin (Iğdır'ın) yerel saati ortak saat ayarı olarak kullanılırdı.

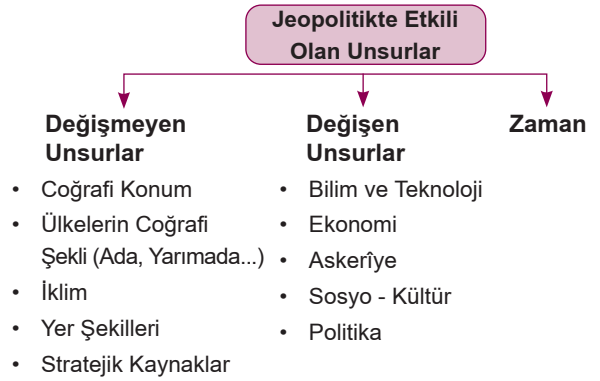
Türkiye'de ortak saat 23.30'u gösterirken aynı anda Almanya'da 21.30, New York'ta 16.30 Japonya'da ise 1 gün ileri 05.30'u göstermektedir.

Ülkemizdeki geri saat (kış saati) uygulaması 2016 yılında kaldırılmıştır. Artık yıl boyunca 45°D Iğdır boylamının yerel saati ulusal saat olarak kullanılmaktadır. (3. saat dilimi)

Not

TÜRKİYE'NİN JEOPOLİTİK KONUMU

Bir ülkenin ekonomik ve siyasal coğrafya bilgilerine göre dış siyaset oluşturmaya ya da bir ülkenin coğrafi özellikleri ile politikaları arasındaki ilişkiyi inceleyen bilime **jeopolitik** denir.



Türkiye'nin bulunduğu coğrafyada Orta Doğu'yu besleyen Fırat ve Dicle gibi su kaynaklarına sahip olması jeopolitik önemini artırmaktadır.

Not

Türkiye'nin bulunduğu yerin jeopolitik konumu ile ilgili aşağıdakileri söyleyebiliriz:

Değişmeyen Unsurlara Göre Türkiye



- Anadolu Yarımadası'nın Asya ile Avrupa arasında köprü olması,
- Boğazların Karadeniz, Ege ve Akdeniz'i bağlaması,
- İklimin ve yer şekillerinin uygun olması,
- Su kaynaklarının yeterli olması

gibi durumlar Türkiye'nin dünya siyaseti üzerindeki önemini her zaman korumasına ve buna uygun politikalar izlemesine neden olmuştur.

Değişen Unsurlara Göre Türkiye



Tarih içerisinde Anadolu'da ticari faaliyetler çok değişmiştir. Örneğin, Osmanlı Devleti kurulduğu bölgenin avantajlarına bağlı olarak dünya siyaseti üzerinde önemli roller oynamıştır. 15. ve 16. yy.da özellikle dünya siyasetinde en önemli güç durumundayken Coğrafi Keşifler'le ticarette deniz yollarının ve okyanusların ağırlık kazanmasıyla mali ve siyasi gücünde zayıflamalar olmuştur. Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla Akdeniz Havzası, tekrar eski önemine kavuşsa da Anadolu eski canlılığını kazanamamıştır.

Türkiye'nin Orta Doğu ve Hazar gibi zengin petrol ve doğal gaz havzalarına yakınlığı, Akdeniz deniz yolu üzerinde olması, Kafkasya ve Balkanlara yakın olması günümüzde de önemini korumasına ve buna uygun politikalar izlemesine neden olmuştur.

Türkiye'nin Dünya Üzerindeki Coğrafi Konumu ve Avantajları



Topkapı Sarayı

Türkiye'nin coğrafi konumu incelendiğinde büyük avantajlara sahip olduğu görülür. Türkiye insan yaşamı için en ideal kuşak olan orta enlemlerde yer almaktadır. Coğrafi konum, ülkenin daha ziyade doğal özellikleri üzerinde etkili olurken siyasi, sosyal ve ekonomik durumunu da doğrudan etkilemektedir.

Türkiye'nin hem Anadolu'da hem de Trakya'da toprakları vardır. Bu yönüyle Türkiye hem Asya hem Avrupa hem de Afrika Kıtası ile temas hâlinde olduğundan bir Orta Doğu ülkesidir.



Nemrut Dağı

Akarsu bakımından bölgenin en zengin ülkesidir. Üç tarafı denizlerle çevrili yarımadalar (Anadolu ve Trakya) ülkesi olan Türkiye, İstanbul ve Çanakkale Boğazları ile büyük bir öneme sahiptir. Etrafındaki denizler, **Ce-balitarık Boğazı** ile Atlas Okyanusu'na, **Süveyş Kanalı** ile Kızıldeniz ve Hint Okyanusu'na bağlanır.

Türkiye yer altı ve yer üstü zenginlik kaynakları bakımından bölgedeki ve hatta dünyadaki zengin ülkeler arasında yer alır.

Ulaşım faktörleri bakımından ele alındığında Türkiye, bütün ulaşım sektörlerinin gelişmekte olduğu Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında köprü oluşturan bir ülkedir.

Coğrafi konumu gereği, Anadolu'da ilk çağlardan beri çok farklı özelliklere sahip birçok medeniyet kurulmuş ve gelişmiştir. Tarihin ilk dönemlerinden itibaren Türkiye topraklarında aynı zaman diliminde birden fazla büyük medeniyet yan yana yaşamıştır. Ülkemizin denizlere kıyısı olduğundan uzaktaki birçok farklı medeniyetle de etkileşimi olmuştur. Türkiye'de Hitit, Troia, Urartu, Frigya, Lidya, Karya, Likya, Helen, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı gibi pek çok medeniyetin izleri bulunmaktadır.

Anadolu Yarımadası, coğrafi özelliklerinden dolayı tarihin her döneminde mutlaka bir medeniyete beşiklik etmiştir.

Uyarı !



Aspendos Tiyatrosu



Efes Antik Kent

TÜRKİYE'NİN SINIRLARI



Türkiye batıda **Yunanistan**, kuzeybatıda **Bulgaristan**, doğuda **İran**, **Ermenistan**, **Gürcistan**, **Azerbaycan'a bağlı Nahçıvan Özerk bölgesi**, güneydoğuda **Irak**, güneyde **Suriye** ile komşudur.

Türkiye'nin sınır özellikleri ile ilgili aşağıdaki özellikler öne çıkar:

1. Türkiye sınırlarının toplam uzunluğu 11086 km'dir. Bunun 2753 km'si kara, 8333 km'si deniz kıyılarıdır.
2. 8333 km'lik deniz kıyılarının 6480 km'si Anadolu, 786 km'si Trakya, 1067 km'si adalardır. En uzun kıyı, 2805 km ile Ege kıyılarıdır.
3. Kara sınırları içinde en eski belirlenen İran sınırındır. Diğer sınırların belirlenmesi yakın geçmişte olmuştur.

Şimdi bu sınırları kısaca inceleyelim:

Suriye Sınırı: 1921'de imzalanan Ankara Antlaşması ile belirlenmiştir. Bu antlaşmada Hatay, sınırlarımız dışında kalmıştır. Hatay 1938'den önce bağımsızlığını ilan etmiş, daha sonra 1939'da Türkiye'ye katılarak bu sınır son şeklini almıştır. 877 km ile en uzun kara sınırimızdır. Başlıcaları Hatay'da **Cilvegözü**, ve en son açılan sınır kapısı Zeytindalı Kilis'te **Öncüpınar**, Şanlıurfa'da **Akçakale**, Ceylanpınar ve Şırnak'ta **Cizre**'dir.

Irak Sınırı: Lozan görüşmelerinde konuşulmuş ve son şeklini 1926'da almıştır. Bu gecikmenin nedeni Musul - Kerkük meselesidir. En son Cemiyeti Akvam (Milletler Cemiyeti) kararıyla bu iki yer Irak'a bırakılmış ve 331 km'lik sınırimız son şeklini almıştır. En önemli sınır kapısı Şırnak'ta **Habur'dur**.

İran Sınırı: 1639 yılında IV. Murat Dönemi'nde imzalanan Kasr-ı Şirin Antlaşması ile belirlenmiş ufak düzenlemeler ile günümüzdeki şeklini almıştır (En eski sınırimızdır.) Dağların zirvelerinden geçer (Su bölümü çizgilerinden geçer, doğal sınırdır.) Başlıca sınır kapıları Doğubayazıt'ta **Gürbulak**, Van'da **Kapıköy**, Yüksekova'da **Esendere**'dir.

Gürcistan Sınırı: Eski SSCB Cumhuriyetlerinden olan Gürcistan ile sınırimız 276 km'dir. Artvin'de **Sarp** ve Ardahan'da **Türkgozü** ve **Aktaş** sınır kapıları vardır.

Ermenistan Sınırı: Eski SSCB Cumhuriyetlerinden olan Ermenistan ile sınırımız 316 km'dir. **Alican** ve **Akyaka** sınır kapıları vardır. Fakat siyasi sorunlardan dolayı bu sınır kapıları kapalıdır.

Nahçıvan Sınırı: En kısa kara sınırimızdır. Yaklaşık 18 km'dir. Nahçıvan, Azerbaycan'a bağlı bölgedir. Nahçıvan'ın Ermenistan nedeniyle Azerbaycan ile bağlantısı yoktur. **Dilucu** gümrük kapısı vardır.

Nahçıvan, Ermenistan ve Gürcistan ile sınırlarımız 1991 yılına kadar SSCB sınıırıydı. Bu sınır 1921'de imzalanan Moskova Antlaşması ile belirlenmişti.

Uyarı